

Asia: VN/2434/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (MaRa) kiittää lausunnon antamiselle varatusta mahdollisuudesta ja lausuu näkemyksensä seuraavaa.

MaRa pitää kannatettavana esityksen tavoitetta saattaa mahdolliset väärinkäytökset nykyistä paremmin yritysten tietoon.

Tieto ongelmatilanteista on tärkeää yrityksille, jotta niiden selvittäminen on ylipäätään mahdollista ja jotta yritykset voivat ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Muita 1 lukuun liittyvä seikkoja

6 § Henkilöllinen soveltamisala

Ehdotetun lain 6 §:n 4 momentin 1 kohdassa tarkoitettu suoja saavien ilmoittajaa avustavien henkilöiden piiri tulee rajata tarkasti. Avustajina tulisi voida toimia ainoastaan vaaleilla valitut henkilöstönedustajat kuten luottamusmies, luottamusvaltuutettu tai työsuojeluvaltuutettu.

Direktiivi ei MaRan näkemyksen mukaan edellytä, että suoja laajennetaan koskemaan ulkoisia avustajia kuten asianajajia, ammattiliiton lakimiehiä tai oikeusavustajia, jotka työkseen avustavat ilmoittajaa.

Tulkinta saa tukea direktiivin johdanto-osasta, jonka 45. kohdassa todetaan, että tietojen julkistamiseksi katsotaan tietojen antaminen suoraan esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan organisaatioille, elinkeinoelämän järjestöille tai ammattiliitoille.

Erityisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

MaRan näkemyksen mukaan soveltamisala direktiivin mukainen ja siten sinällään perusteltu.

Erityisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

Ehdotetusta soveltamisalasta ei puutu mikään laki.

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

7 § Ilmoittajan suojelun edellytykset

Ehdotettu 7 § on sisällöltään direktiivin mukainen. Lainsäädännön selkeyden vuoksi ensimmäiseen momenttiin tulisi kuitenkin lisätä viittaus ehdotettuun 14 §:ään.

Nykyinenkin muotoilu viittaa ehdotetun lain säännösten mukaan tehtyyn ilmoitukseen mutta ottaen huomioon, että kyseessä on täysin uudenkaltainen laki ja ilmoittajien voidaan pitkälti olettaa olevan lainsäädäntötekniikkaan perehtymättömiä yksityishenkilöitä, olisi viittaus ehdotettuun 14 §:ään omiaan selkeyttämään laista seuraavia oikeuksia ja velvollisuuksia.

9 § Sisäisen ilmoituskanavan perustaminen ja vastuutahon nimeäminen

On tärkeää, että yritys voi täyttää sisäisen ilmoituskanavan perustamiseen liittyvät velvoitteensa ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa ja lisäkuluja. MaRa pitää kannatettavana, että sisäiselle ilmoituskanavalle asetetut vähimmäisvaatimukset on mahdollista täyttää myös yrityksen itsensä toimesta ja joustavin ratkaisuin.

10 § Yhteiset resurssit ja ilmoituskanavat

MaRan näkemyksen mukaan on erittäin tärkeää mahdollistaa yhteisten resurssien ja ilmoituskanavien käyttö yritysryhmien tai yritysten yhteenliittymien sisällä, kuten esimerkiksi konserneissa tai ketjuyrityksissä.

Yhteisen ilmoituskanavan käyttäminen esim. konserneissa tulisi olla mahdollista riippumatta konserniin kuuluvan yksittäisen oikeushenkilön työntekijämäärästä.

Nykyisessä muodossaan säädös asettaisi saman suuruusluokan yritykset olennaisesti erilaiseen asemaan riippuen siitä, millä tavoin esimerkiksi konserni on muodostettu.

Esimerkki: 10 yrityksestä koostuvan, yhteensä 2490 työntekijää työllistävän konsernin yritykset voisivat ehdotetun sääntelyn puitteissa jakaa ilmoitusten vastaanottamiseen ja toteutettaviin tutkimuksiin osoitettuja resursseja keskenään, jos minkään yksittäisin yrityksen työntekijämäärä ei ylittäisi 249 työntekijää.

Edellä mainitun kaltainen konserni voisi siis toimia yhden ilmoituskanavan varassa, kun taas kahdesta 250 työntekijää säännöllisesti työllistävästä yrityksestä koostuva yhteensä 500 henkilöä säännöllisesti työllistävä konserni joutuisi luomaan kaksi erillistä päällekkäistä ilmoituskanavaa.

Tällaista sääntelyä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, ja se asettaisi saman kokoluokan yritykset eriarvoiseen asemaan puhtaasti rakenteellisten seikkojen vuoksi.

12 § Jatkotoimet

On tärkeää, että sääntely ei rajoita jo olemassa olevien ilmoituskanavajärjestelyiden perusteella vastaanotettavia ilmoituksia, jotka eivät sellaisenaan kuulu ehdotetun sääntelyn piiriin, vaikka kanavat yhdistettäisiin. Tällöin pitäisi esimerkiksi 12 tai 13 §:ssä säätää tätä koskeva poikkeus. Samoin tulisi nimenomaisesti säätää poikkeus koskien niitä tilanteita, joissa yritys on päättänyt sallia nimettömien ilmoitusten vastaanottamisen sisäiseen ilmoituskanavaan. Yrityksen on mahdotonta täyttää 12 §:n mukaisia velvoitteitaan tilanteessa, jossa ilmoitus on tehty nimettömänä.

14 § Sisäisen ilmoituskanavan ensisijaisuus

MaRan näkemyksen mukaan on ensiarvoisen tärkeää, että yrityksen sisäistä ilmoituskanavaa pidetään ensisijaisena. Yrityksellä on lähtökohtaisesti parhaat edellytykset tutkia ja tarvittaessa korjata ilmoituksessa tarkoitettu tilanne.

Ensisijaisuutta voidaan pitää perusteltuna myös sen vuoksi, että ilmoitusten käsittelyn yhteydessä mitä luultavimmin käsitellään myös muita luottamuksellisia tietoja.

Sisäisen ilmoituskanavan ensisijaisuus vähentää myös mahdollisten perusteettomien ilmoitusten aiheuttamia vahinkoja ja siten osaltaan myös suojaa ilmoittajaa.

MaRa pitää kannatettavana, että 14 §:ssä nimenomaisesti viitataan myös 13 §:ssä tarkoitettuihin vapaaehtoiisiin sisäisiin ilmoituskanaviin. Sisäisen ilmoituskanavan tulee lähtökohtaisesti olla ensisijainen, riippumatta siitä perustuuko se ehdotettuun 8 §:ään vai 13 §:ään.

18 § Ilmoituksen käsittely eräissä tapauksissa/tilanteissa

MaRa katsoo, että viranomaisen tulee voida lopettaa ilmoituksen käsittely myös siinä tapauksessa, yritys on käsitellyt ilmoituksen ja viranomainen katsoo, että käsittely on tapahtunut asianmukaisesti, eikä tarvetta jatkotoimille enää ole.

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

Ilmoituskanavan luominen lisää hallinnollista taakkaa ja kustannuksia erityisesti pk-yrityksissä, mutta ehdotetut säädökset vastaavat direktiiviä ja ovat näin ollen sinänsä perusteltuja.

Konserni- ja ketjuyritysten ja muiden yritysten yhteenliittymien kohdalla olisi tärkeää mahdollistaa yhden sisäisen ilmoituskanavan ja resurssien käyttäminen riippumatta samaan kokonaisuuteen kuuluvien yritysten yksittäisestä tai yhteenlasketusta henkilöstömäärästä. (Ks. edellä ehdotettua 10 §:ää koskien lausuttu.)

Erityisesti: liittykö toimintanne kannalta ulkoisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

Ei lausuttavaa.

3 luku Sisäisiin ja ulkoihin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

21 § Ilmoitusten kirjaaminen

MaRan näkemyksen mukaan ilmoitusten säilyttämisvelvollisuuteen tulisi säätää selkeä määräaika. Tämä parantaisi oikeusturvaa ja tietosuojaa.

Erityisesti: miten arvioisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

MaRa pitää tärkeänä, että esimerkiksi yrityksellä, joka on ilmoituksen kohteena, tulee olla oikeus ilmaista ilmoittajan henkilöllisyys sekä ulkoiseen ilmoituskanavaan tehdyn ilmoituksen osalta saada tieto ilmoittajan henkilöllisyydestä viranomaiselta, silloin kun se on tarpeen yrityksen oikeuksien turvaamiseksi tuomioistuimessa tai hallinnollisessa tai tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä.

4 luku Tietojen julkistaminen

23 § Tietojen julkistaminen

MaRa katsoo, että ehdotetun 23 §:n 2 momenttia tulisi selkeyttää lakiviittauksilla niihin kansallisiin säädöksiin, joiden nojalla ”perustetaan sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden liittyviä suojelujärjestelmä.”

5 luku Suojelutoimenpiteet

24 § Vastatoimien kieltäminen

Ehdotettua 24 §:n 2 momenttia olisi tarpeen täsmentää siten, että se koskisi nimenomaan yksipuolisia toimenpiteitä. Näin ollen kiellettyinä vastatoimena pidettäisiin työnantajan tai tämän edustajan yksipuolista toimenpidettä, jolla heikennetään työ- tai virkasuhteen ehtoja, palvelussuhde päätetään, henkilö lomautetaan, häntä muutoin kohdellaan epäedullisesti tai häneen kohdistetaan muita kielteisiä seurauksia.

Erityisesti: miten arvioisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

MaRa katsoo, että ilmoituksen kohteen suoja ei ole riittävällä tasolla, ottaen huomioon direktiivin 23 Artiklan 2 kohta, jonka mukaan ilmoituksen kohteen suojaksi on säädettävä oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia.

6 luku Seuraamukset

27 § Vahingonkorvaus

Ehdotetussa laissa säättää, että työsuhteeseen liittyvien vahingonkorvausvaatimusten kanneajat määräytyisivät TSL 13 luvun 9 §:n mukaisesti.

30 § Hyvitys

MaRan näkemyksen mukaan direktiivi ei nimenomaisesti edellytä säätämään hyvityksestä eikä hyvityksestä sen vuoksi tulisi säätää. Ehdotettujen 27 §:n ja 32 §:n mukaisia rangaistusseuraamuksia sekä säädettyä vahingonkorvausvelvollisuutta on pidettävä riittävänä ja direktiivin vähimmäisedellytykset täyttävänä sääntelynä.

Mikäli hyvityksestä kuitenkin säädetään, tulisi veloitteen olla molemminpuolinen, jotta se täyttäisi direktiivin oikeasuhtaisuuden ja varoittavuuden edellytykset. Näin ollen se tulisi säätää myös ilmoittajaa koskeväksi veloitteeksi ja ilmoituksen kohteen suojaksi tilanteissa, joissa ilmoittaja on ilmoittanut tai julkistanut tahallisesti vääriä tietoja.

Ehdotetussa 30 §:ssä tulisi myös selkeämmin ilmaista vahingonkorvausoikeudellinen rikastumiskiellon periaate. Mahdollinen samasta teosta muun lain nojalla henkilöön kohdistuvan loukkauksen vuoksi tuomittu tai maksettavaksi määrätty korvaus otetaan täysimääräisesti huomioon hyvitystä määrättäessä sekä luonnollisesti myös muun lain nojalla henkilöön kohdistuvan loukkauksen vuoksi tuomitun korvauksen määrässä. (Kuten esimerkiksi KKO 2020:97).

32 § Rangaistussäännökset

MaRa katsoo, että ehdotetun 1 momentin mukainen sakkorangaistus on ilmoituksen kohteen näkökulmasta riittämätön oikeussuojakeino.

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

Ehdotetun sääntelyn vaikutusten arviointi on kokonaisuudessaan monin osin keskeneräinen ja puutteellinen.

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintanne?

Ks. kohta 2.3.

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

Ks. kohta 2.3.

2.3 Ovatko yksityisen sektorin yrityksiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

Sisäisen ilmoituskanavan perustamisesta aiheutuvia kustannuksia ja hallinnollista taakkaa ei ole huomioitu riittävällä tavalla. Vaikutusten arvioinnissa tulisi ottaa tarkemmin huomioon myös alle 50 työntekijän yritykset.

Vaikka sisäisen ilmoituskanavan perustamien ei ole näille yrityksille pakollista saattaa se käytännössä kuitenkin olla välttämätöntä, jotta yritys pystyy nopeasti selvittämään väitetyt epäkohdat ja ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin. Sisäisen ilmoituskanavan luomisesta ja ylläpitämisestä aiheutuva hallinnollinen taakkaa ja ylimääräiset kustannukset ovat erityisen suuret juuri pienissä yrityksissä.

2.4 Ovatko valtion viranomaisiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

Ei lausuttavaa.

2.5 Ovat kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

Ei lausuttavaa.

3. Muut huomiot. Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksistä.

Lain voimaantuloa tulisi myöhentää esimerkiksi 1.6.2022.

Nisametdin Sami
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry